

CHES IN FORMER GERMAN, NOW POLISH TERRITORIES (plus some words on neighbouring areas)

CHES IN FORMER GERMAN, NOW POLISH TERRITORIES (plus some words on neighbouring areas)

[\(SZACHY NA BY?YCH TERENACH NIEMIECKICH\)](#)

Wydana w?asnym nak?adem w grudniu 2006 roku praca Holendra Freda van der Vlieta (Haga) mimo niewielkich rozmiarów jest prawdziw? kopaln? informacji o szachach na by?ych niemieckich terenach obecnej Polski i krajów ba?tyckich. Autor przybli?a nam biografie szachistów i dzia?aczy wywodz?cych si? z tych terenach, wzmiankuje o rozgrywanych turniejach, meczach. Niektóre z tych informacji s? dla nas zupe?nie nowe, a pozosta?e znakomicie poszerzaj? nasz? wiedz? o turniejach i szachistach z tego ponad stuletniego okresu.

Fred van der Vliet

Nie ma wprawdzie w tej pracy szachowych partii, ale obj?to?? zawartej w pracy holenderskiego autora informacji jest imponuj?ca. Przybli?my niektóre z tych wydarze?. Autor poprzez mecze korespondencyjne m.in. Wroc?awia z Hamburgiem (1840/3; 1-1), Berlina z Poznaniem (1839/40; 2-0), Akademickiego klubu szachowego Wroc?awia z Akademickim klubem szachowym Berlina (1862/3 1-0), prowadzi nas do Wroc?awia, centrum ?ycia szachowego ówczesnego ?i?ska i Prus. Przybli?a nam osob? Anderssena, jego wielkich uczniów. Biografie prof. dr Rosanesa, dr Riemanna, Schottlaendera i oczywi?cie Zukertorta, ucznia Anderssena.

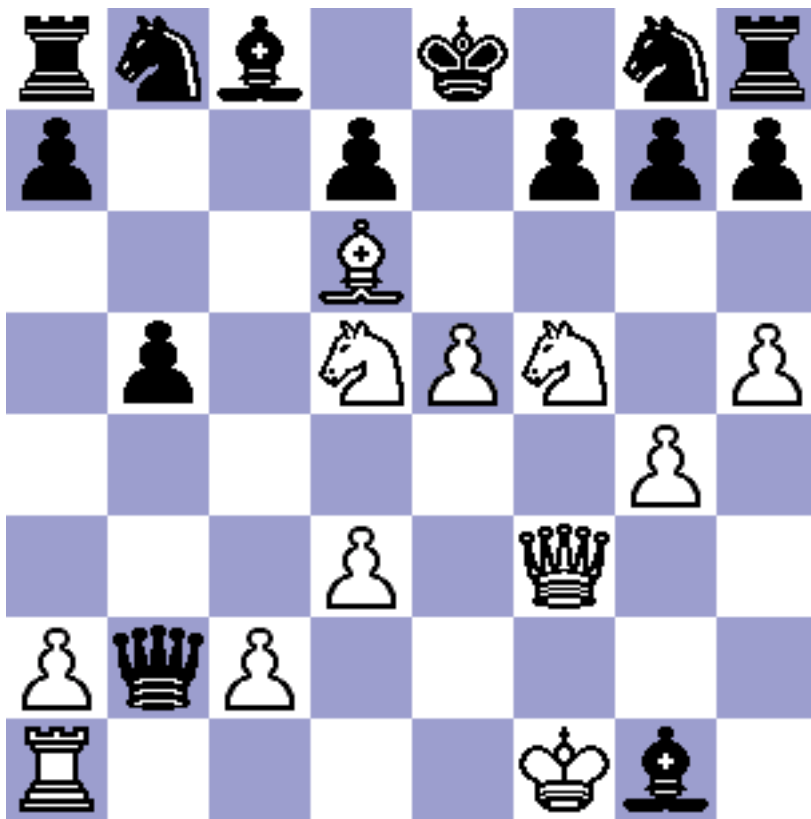
Adolf Anderssen.... Najwybitniejszy szachista Wroc?awia. Zanim si? to dla wszystkich sta?o oczywistym, by? ma?o znanym problemist?, a prywatnie - nauczycielem matematyki. Dopiero przyjazd Harwitza w 1848 roku, po jego sukcesach w Cafe de la Regence i w Londynie, ich mecz, zako?czony wynikiem wprawdzie remisowym, by? pocz?tkiem sukcesów Anderssena. Po tym by? wielki turniej londy?ski (1851), nieoczekiwane cho? zas?u?one zwyci?stwo i niekwestionowane miano pierwszego szachisty ?wiata, a? do dnia, gdy w Europie pojawi? si? Paul Morphy. Cztery lata pó?niej (1862), po odej?ciu P. Morphy?ego od szachów, zwyci?stwo w II turnieju londy?skim przywraca Anderssenowi pozycj? lidera ?wiatowych szachów. Dopiero przegrany mecz ze Steinitzem w 1866 roku odbiera mu ten zaszczytny tytu?....

C

Ale wci??, za jego b?yskotliw?, pe?n? polotu gr?, bezkompromisowe pojedynki na szachownicy, pozostaje wielki, szanowany i podziwiany przez ówczesn? spo?eczno??. szczególnie Wroc?awia. Jego partie, szczególnie "nie?miertelna" z Kieseritzkym (1851) i "wiecznie zielona" z Dufresne (1852), na trwa?e wesz?y do szachowej klasyki.

A. Anderssen - L. Kieseritsky [C33]
Londyn, 1851

1.e4 e5 2.f4 exf4 3.Gc4 Hh4+ 4.Kf1 b5 5.Gxb5 Sf6 6.Sf3 [6.Sc3 Sg4 7.Sh3 Sc6 8.Sd5 Sd4 9.Sxc7+ Kd8 10.Sxa8 f3 11.d3 f6 12.Gc4 d5 13.Gxd5 Gd6 14.He1 fxg2+ 15.Kxg2 Hxh3+ 16.Kxh3 Se3+ 17.Kh4 Sf3+ 18.Kh5 Gg4 mat 0:1 Schulten - Kieseritzky, Paris 1844] 6...Hh6 7.d3 Sh5 8.Sh4 Hg5 9.Sf5 c6 10.g4 Sf6 11.Wg1! cxb5 12.h4 Hg6 13.h5 Hg5 14.Hf3 Sg8 15.Gxf4 Hf6 16.Sc3 Gc5 17.Sd5 Hxb2 18.Gd6 Gxg1? 19.e5!

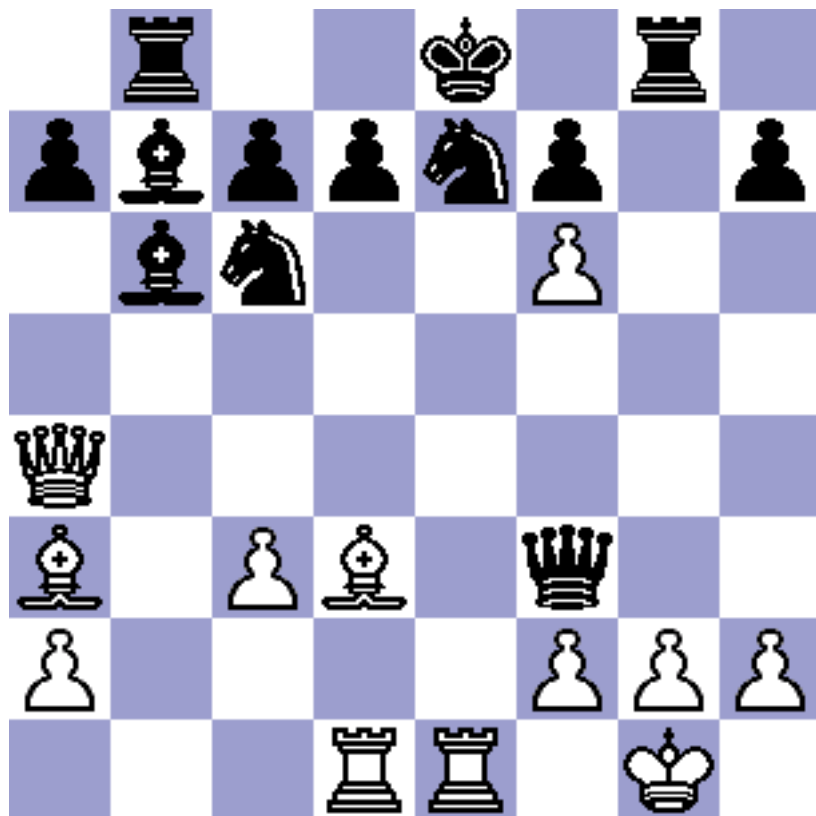

19... Hxa1+ 20.Ke2 Sa6 21.Sxg7+ Kd8 22.Hf6+ Sxf6 23.Ge7 mat (1-0).

Anderssen,A - Dufresne,J [C51]
Berlin, 1852

1.e4 e5 2.Sf3 Sc6 3.Gc4 Gc5 4.b4 Gxb4 5.c3 Ga5 6.d4 exd4 7.0-0 d3 8.Hb3 Hf6 9.e5 Hg6 10.We1 Sge7 11.Ga3 b5 12.Hxb5 Wb8 13.Ha4 Gb6 14.Sbd2 Gb7 15.Se4 Hf5?! [15...d2! 16.Sexd2 0-0] 16.Gxd3 Hh5 17.Sf6+ [17.Sg3 Hh6 18.Sf5] 17...gxf6 18.exf6 Wg8 19.Wad1 Hxf3?

C

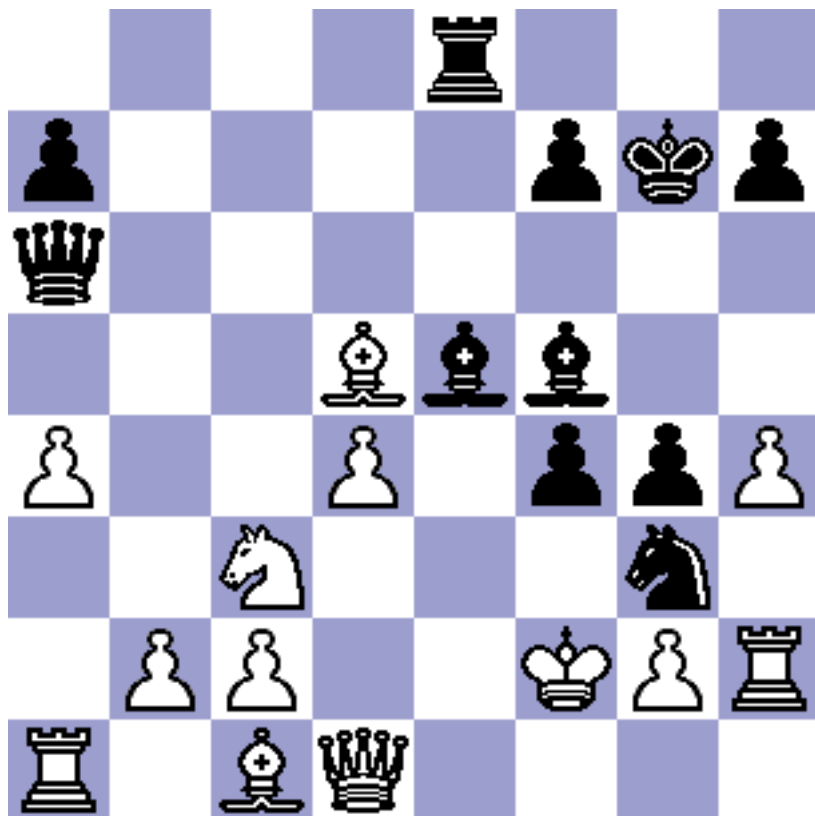

20.Wxe7+ Sxe7 21.Hxd7+! Kxd7 22.Gf5+ 1-0.

J. Rosanes - A. Anderssen [C39]
Wroc?aw, 1863

1.e4 e5 2.f4 exf4 3.Sf3 g5 4.h4 g4 5.Se5 Sf6 6.Gc4? [6.d4] 6...d5 7.exd5 Gd6 8.d4 Sh5
9.Gb5+? c6 10.dxc6 bxc6 11.Sxc6 Sxc6 12.Gxc6+ Kf8! 13.Gxa8 Sg3 14.Wh2 Gf5 15.Gd5
Kg7 16.Sc3 We8+ 17.Kf2 Hb6 18.Sa4 Ha6 19.Sc3 Ge5 20.a4

C

20...Hf1+!! 21.Hxf1 Gxd4+ 22.Ge3 Wxe3 23.Kg1 We1 mat (0-1).

A. Anderssen - E. Schallopp [C31]
Berlin, 1864

1.e4 e5 2.f4 d5 3.Sf3 dxe4 4.Sxe5 Gd6 5.Gc4 Gxe5 6.fxe5 Hd4 7.He2 Hxe5 8.d4! Hxd4
9.Sc3 Sf6 10.Ge3 Hd8 11.0-0 h6 12.Gc5 Sbd7

C

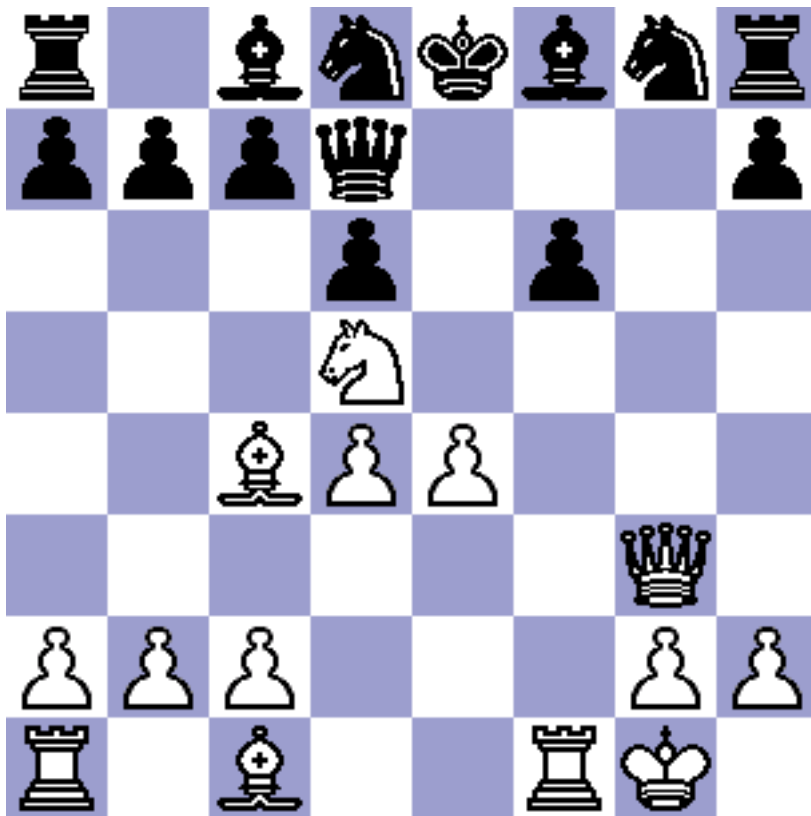

13.Hxe4+! Sxe4 14.Gxf7 mat (1-0).

J. H. Zukertort - A. Anderssen [C37]
Wroc?aw, 1865

1.e4 e5 2.f4 exf4 3.Sf3 g5 4.Gc4 g4 5.0-0 He7 6.Sc3 gxf3 7.d4 d6 8.Sd5 Hd7 9.Hxf3 Sc6
10.Hxf4 Sd8 11.Hg3 f6

C

12.Hxg8! Wxg8 13.Sf6+ Ke7 14.Sxg8+ Ke8 15.Sf6+ Ke7 16.Sxd7 Gxd7 17.Gg5+ 1-0.

J. H. Zukertort - A. Anderssen [C60]
Wroc?aw, 1865

1.e4 e5 2.Sf3 Sc6 3.Gb5 Sge7 4.c3 d6 5.d4 Gd7 6.0-0 Sg6 7.Sg5 h6? [7...Ge7] 8.Sxf7 Kxf7
9.Gc4+ Ke7? [9...Ke8 10.Hh5 Hf6 11.f4] 10.Hh5 He8

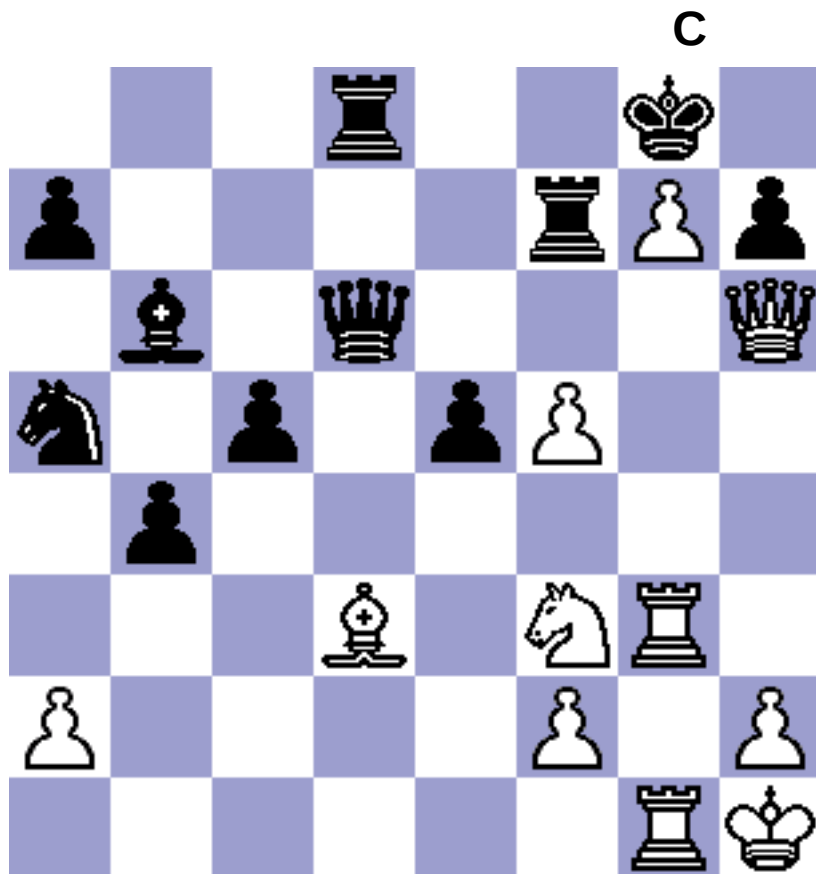
C

11.Hg5+! 12.hg5 Gxg5# 1-0.

A. Anderssen - J. H. Zukertort [C51]
Barmen, 1869

1.e4 e5 2.Sf3 Sc6 3.Gc4 Gc5 4.b4 Gxb4 5.c3 Ga5 6.d4 exd4 7.0-0 Gb6 8.cxd4 d6 9.d5 Sa5
10.Gb2 Se7 11.Gd3 0-0 12.Sc3 Sg6 13.Se2 c5 14.Hd2 f6 15.Kh1 Gc7 16.Wac1 Wb8 17.Sg3
b5 18.Sf5 b4 19.Wg1 Gb6 20.g4 Se5 21.Gxe5 dxe5 22.Wg3 Wf7 23.g5 Gxf5 24.exf5 Hxd5
25.gxf6 Wd8 26.Wcg1 Kh8 27.fxc7+ Kg8 28.Hh6 Hd6

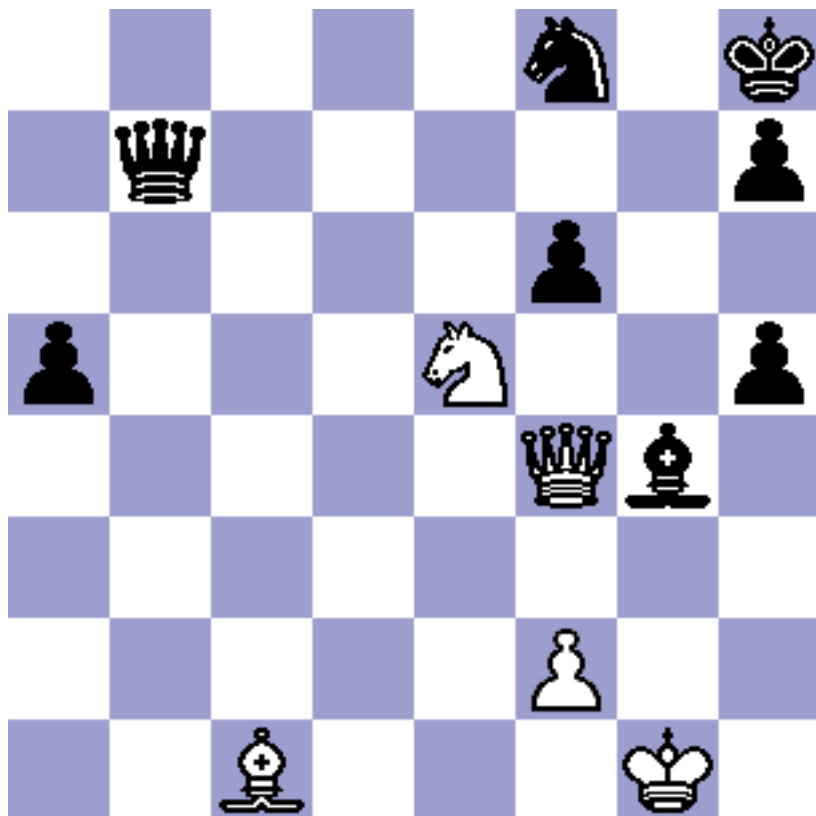

29.Hxh7+! Kxh7 30.f6+ Kg8 31.Gh7+! Kxh7 32.Wh3+ Kg8 33.Wh8 mat (1-0).

Wobec braku odpowiednio silnych przeciwników we Wrocławiu Anderssen rozegrał niezliczoną ilość partii w Berlinie: z Dufresnem, Neumannem, Schalloppem, Knorre i innymi szachistami stolicy Prus. W 1877 roku z okazji pięćdziesięciolecia jego działalności szachowej w Lipsku organizowany został wielki turniej szachowy. 23 czerwca 1880 roku, w rok po jego śmierci, w ewangelickim kościele Marii Magdaleny (przy obecnej ulicy Piłsudskiego) następuje uroczyste odsłonięcie pomnika ufundowanego przez członków BSA (Breslauer Schachverein Anderssen). Dopiero w 1957 za sprawą Jerzego Aramowskiego, ówczesnego prezesa Dolnośląskiego Związku Szachowego, prochy Anderssena uroczysto przeniesiono na Cmentarz Osobowicki. Do dziś stoi tam cudem uratowany przez J. Aramowskiego pomnik nagrobny.

W 100 rocznicę urodzin wielkiego mistrza, w lipcu 1918 roku, mimo wciąż trwającej I Wojny światowej, zorganizowano na jego cześć niewielki turniej szachowy. Stroną finansową tego trudnego w tych czasach przedsięwzięcia zabezpieczył Hermann Schottlaender, brat Arnolda, wybitnego szachisty, mecenasa, który w testamencie zapisał swojemu klubowi szachowemu (BSA) ponad 4 tys. marek i wielką sumę (300 tys. marek) dla miasta. Charakterystyczna postać ówczesnego Wrocławia, dziś zupełnie zapomniana, z rzadka przypomniana w szachowych periodykach....

Przypomnijmy zabawną anegdotę o wielkim wrocławskim szachiście: kiedy Hans Cohn był studentem wrocławskiego college'u, dużo wolnego czasu spędzał we wrocławskim klubie szachowym. Tam spotykał Arnolda Schottlaendera, który zwyczajowo rozgrywał "kilka partyjek", często ze swoim ulubionym przeciwnikiem nazywanym "August Giant-Killer". W jednej z takich partyjek utworzył się taka pozycja:

Jak podaje Hans Cohn, Schottlaender zagra? **1. Hxf6+** na co August odpowiedzia? **1. ...Kg8** widz?c ?e po **1...Hg7 2.Sf7+ Kg8 3.Sh6+ Kh8 4.Gb2! Se6 5. Hf7** bia?e powinny wygra?. **2. Gb2 Gh3** (planuj?c mata; po **2. ...Hg7 3. Hxg7+ Kxg7 4.Gxg4+** bia?e wygrywaj?). Tutaj Schottlaender zagra? **3. Hh8+!!** i natychmiast po odpowiedzi **3... Kxh8** zawo?a?: "August, pope?ni?em b??d, cofnijmy to posuni?cie! Nie oddam ci hetmana!" Trwa?o to kilka minut, w ko?cu "zrezygnowany" Schottlaender usiad? ponownie przy szachownicy i zagra?: **4.Sf7+ Kg8 5.Sh6 mat.**

Nagrody w turnieju wynosi?y: 400, 300, 200, 150 i 100 marek. Wyniki by?y nast?puj?ce: Walter John (11,0 z 12p), Wegemund (10,0), Gotschall (6,5), Sprecher (5,5), Seger (4,0), Hauck (3,5) i Wittenberg (1,5).

Breslauer Schachverein zosta?o za?o?one w 1877 roku. Jednym z za?o?ycieli i pierwszym prezydentem by? Theodor von Scheve i dzi?ki niemu towarzystwo otrzyma?o imi? Anderssena. Kolejnymi prezydentami towarzystwa byli Hermann Schmidt (1878-83), Richard A. Pfeifer (1883-86), Berthold Schaefer (1886-1905) i Hans Seger od 1905 roku. Towarzystwo bardzo szybko uzyska?o pozycj? jednego z bardziej znacz?cych klubów niemieckich. Towarzystwo wspólnie z DSB organizowa?o w 1889 roku VI Kongress DSB (zwyci??y? Tarrasch). By? to wielki sukces niemieckich szachów: kolejne miejsca zaj?li Burn, Mieses, von Bardeleben, Bauer, Gunsberg, L.Paulsen, a dopiero na dalszych miejscach znale?li si? m. in. Blackburne i Mason. W pobocznym turnieju zwyci??y? Emanuel Lasker, co by?o pocz?tkiem jego d?ugiej i obfituj?cej w wielkie sukcesy kariery szachowej.

Równie? w 1912 roku BSA organizowa?o we Wroc?awiu kolejny kongres DSB. Wspólne zwyci?stwo w nim odnie?li Duras i Rubinstein przed Teichmannem, Schlechterem, Tarraschem, Marshalllem, Spielmannem etc. Podczas tego kongresu Tarrasch, jako urodzony we Wroc?awiu (1862) i z powodu swych szachowych sukcesów, otrzyma? honorowe cz?onkostwo BSA.

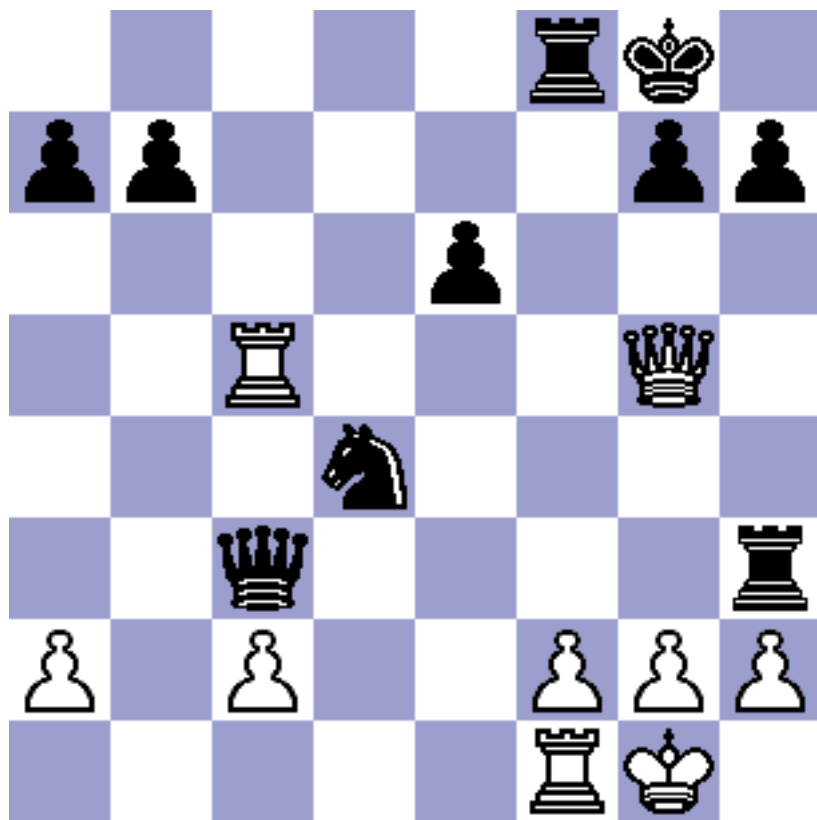
S. Levitzky - F. Marshall [C10]

Wroc?aw, 1912

Strona 9 / 12

C

1.d4 e6 2.e4 d5 3.Sc3 c5 4.Sf3 Sc6 5.exd5 exd5 6.Ge2 Sf6 7.0-0 Ge7 8.Gg5 0-0 9.dxc5 Ge6
10.Sd4 Gxc5 11.Sxe6 fxe6 12.Gg4 Hd6 13.Gh3 Wae8 14.Hd2 Gb4 15.Gxf6 Wxf6 16.Wad1
Hc5 17.He2 Gxc3 18.bxc3 Hxc3 19.Wxd5 Sd4 20.Hh5 Wef8 21.We5 Wh6 22.Hg5 Wxh3
23.Wc5

23...Hg3!! 0-1.

Kolejny Kongres DSB we Wrocławiu odbył się w 1925 roku. Organizatorem (wspólnie z BSA) był klub szachowy "Morphy" który celebrował swoje 25-lecie. Prezydentem klubu był Alfons Ehrlich, dyrektorem turnieju Walter von Holzhausen, dobrze znany szachista i problemista. Zwyciężył Bogoljubow przed Nimzowitschem, Wagnerem i Rubinsteinem. Dalsze miejsca zajęli Reti, Gruenfeld, Becker, Saemisch. Tarrasch zajął jedno z ostatnich miejsc w turnieju, był to zarazem jego ostatni pobyt we Wrocławiu.

Klub "Morphy" rozegrał dwa mecze z Poznańskim Klubem Szachistów. W pierwszym meczu (1927) zwycięstwo odnieśli szachiści z Poznania (4,5-1,5). W meczu rewanżowym (1929) równie zwyciężyli poznaniacy (7,0-3,0). W składzie (polskiego) klubu z Poznania grał pastor August Rhode, ważna persona niemieckiego kościoła ewangelickiego na ziemiach polskich aż do 1945 roku.

Szachowa federacja we wschodnich rejonach (Ostdeutsche Schachbund) zrzeszała kluby ze wschodnich i północnych regionów Prus. Odbyły się kongresy w Königsberg (Królewcę, 1878), Memel (Kłajpeda, 1879), Bydgoszczy (1880), Gdańsku (w 1883 r. i w 1898 r., kiedy Gdański Klub Szachowy - Danziger Schachklub - świętował swoje 25-lecie). W 1906 roku zostaje założony Ostdeutscher Schachverband zrzeszający kluby z całej wschodniej części Prus, równie Łódźska i Poznań. Odbyło się pięć kongresów od 1909 do 1913 roku.

W 1922 roku zostało założone Schlesischer Schachverband (Łódźska Federacja Szachowa). Członkami tego towarzystwa były Oberschlesischer Schachverband (Górnośląska Federacja Szachowa) i DST (Niemiecka Federacja Szachowa w Czechosłowacji). W GFSz prezydentem

C

by? Kowatz (Bytom), wiceprezydentem Cibulla (Królewska Huta). Kowatz by? równie? prezydentem ca?ej ?I.F.Sz. DST by?o organizatorem kilku turniejów mi?dzynarodowych, corocznych kongresów oraz meczów towarzyskich, takich jak DST - ?I?sk (Braunau 1925; 7-5, oraz Praga 1929; 7,5-4,5).

Z chwil? powstania Schlesischer Schachverband na terenie Dolnego i Górnego ?I?ska rozgrywane s? ?I?skie kongresy szachowe. Niewiele wiemy o tych turniejach. W 1923 w Bytomiu wygrywa A. Kramer po dogrywce z Erteltem (Katowice). Kolejny kongres w 1924 roku odbywa si? w Bad Salzbrunn (Szczawno Zdrój). Wspólne zwyci?stwo odnosz? A. Kramer i W. Bergmann; ten drugi zwyci??a play - off. W 1926 roku kongres w Bad Altheide (Polanica Zdrój) ko?czy si? zwyci?stwem Saemischa przed Machate, Bergmanem i Kramerem; poniewa? Saemisch uczestniczy w turnieju jako "go?? honorowy", tym samym tytu? mistrzowski przypada Machate.

W kolejnym roku gospodarzami kongresu s? Gliwice. Wspólne zwyci?stwo odnosz? L. Schmitt i M. Foerder. Championem zostaje Schmitt ze wzgl?du na lepsz? punktacj? dodatkow?. Kolejne dwa miejsca wspólnie dziel? R. Pitschak i G. Machate. Dalsze miejsca zajmuj? Kramer, A.Babel i Sikorski (nic nie wiemy o tym jedynym w przedwojennym Wroc?awiu szachi?cie o jak?e polskim nazwisku, a w szczególno?ci, ile polsko?ci by?o w jego korzeniach rodzinnych).

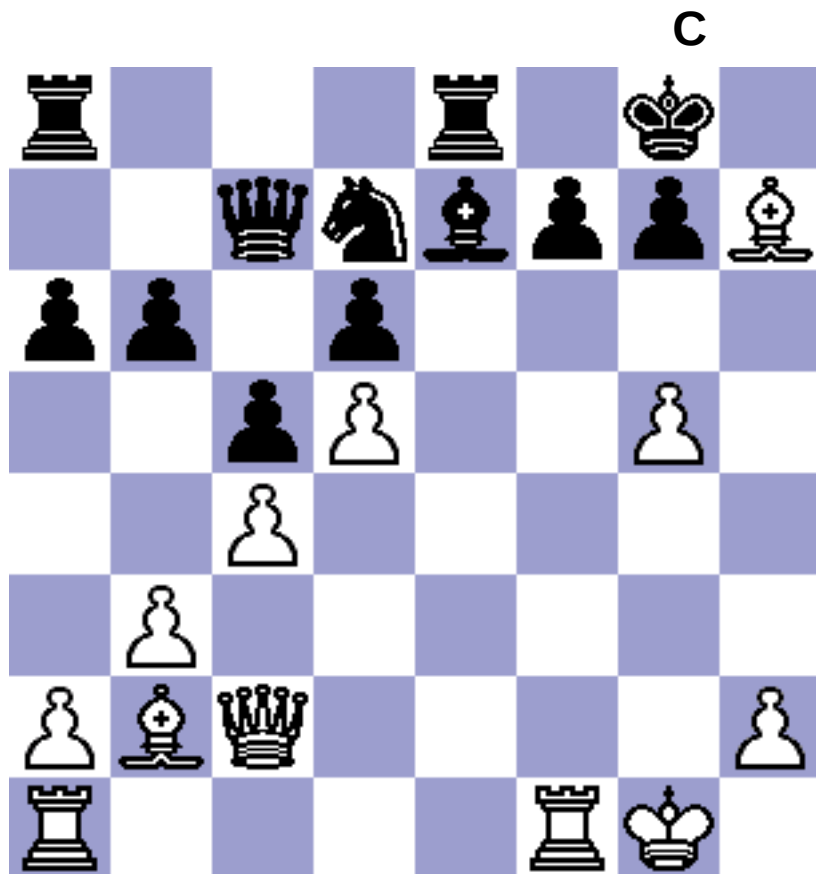
W 1928 roku kongres odbywa si? w Reichenbach (Dzier?oniów). Zwyci??a w nim G. Machate przed H. Foerderem, R. Pitschakiem, A. Kramerem. Dalsze miejsca zajmuj? O. Ruster, Sikorski i Vogel.

W 1930 kongres rozgrywany jest we Wroc?awiu. Zwyci??a Foerder przed Pitschakiem, Rusterem i Machate. Dalej id? Sikorski i L. Schmitt. Foerder w 1933 roku wyje?d?a do Palestyny, zmienia nazwisko na Porath i reprezentuje Izrael na kilku olimpiadach szachowych, kilkakrotnie wygrywa mistrzostwo kraju (1937, 1953, 1957, 1959 i 1961).

Dosy? siln? obsad? ma turniej w Bad Salzbrunn (Szczawno Zdrój), rozgrywany na pocz?tku sierpnia 1933 roku. Zwyci??? L. Schmitt (5,5p). 2-3 miejsca zajmuj? Ahues (4,5p) i dr Seitz (4p). Kolejne dwa miejsca wspólnie dziel? Rellstab i K. Richter (po 3,5p). Dalej s? John (3p), Machate (2,5p) i von Holzhausen (1,5p).

**L. Schmitt - Ahues
Bad Salzbrunn, 1933**

**1.c4 Sf6 2.Sf3 e6 3.b3 b6 4.g3 Gb7 5.Gg2 Ge7 6. 0-0 0-0 7.Gb2 d6 8.Sc3 Sbd7 9.Hc2 c5
10.e4 a6 11.d4 Hc7? (11. ... cxd4) 12.d5! exd5 13.exd5 Wfe8 14.Sg5 Sf8 15.Sce4 Sxe4 16.
Sgxe4 Sd7 17.Gh3 Gc8 18.f4 Sf6 19.Gxc8 Sxe4 20.Gf5 Sf6 21.g4 h6 22.g5 hxg5 23.fxg5
Sd7 24.Gh7+**

czarne poddały się (**1-0**), gdy po 24. ... Kf8 następuje 25. Wxf7!!

Turniej klasyfikacyjny w Bad Warmbrunn (Cieplice Zdrój) w 1939 kończy się wspólnym zwycięstwem Kellera (Drezno), Michela i Rellstaba (oba Berlin) - wszyscy po 5,5 p z 7. Dalej są Weinitschke (Wrocław) 4p, Schmitt (Wrocław) 3,5p, Sikorski (Gliwice) 2p, Schlage (Berlin) 1,5p i Puscher (Gliwice) 0,5p. W turnieju mistrzów najlepiej finiszuje Heuaecker (w tym czasie mieszkający we Wrocławiu, champion Wrocławia w latach 1940-43). W play-off o tytuł championa Polska przegrywa z Weinitschke 1,5-2,5.

(Dokonywanie nastąpi)

Henryk Konaszczyk

konash@interia.pl

Unikalny ID rozwiązania: #1439

Autor: : polbase

Data ostatniej aktualizacji: 2020-09-06 12:06